

GÖTEBORGS UNIVERSITET
STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Återfall i kriminalitet efter fängelse
- En jämförande fallstudie mellan Sverige och Norge

Kandidatuppsats i

Statsvetenskap

VT 2016

Isolde Villiamsson

Handledare: Ulf Bjereld

Antal ord: 10398

Abstract

An ongoing discussion about how to prevent crimes is always a hot topic. If harsher punishment leads to less relaps or whether a larger part of socializations leads to a reduced criminality. To enlighten this subject this essay is going to explore different factors that affects the amount of relaps after serving time in prison in Sweden and Norway. The more precise subject of the essay is why Norway's statistics is so much better when it comes to relaps after prison, than Sweden's. To examine why this scenario exists, six factors were isolated and analyzed in both countries to see if there is any differences between them. To choose which factors that's going to be in the essay, international research was used to isolate the ones with the biggest impact. The factors that is included in the essay is psychiatric evaluation, mediation, prison, crimetype, riskfactors (unemployment, employment and education) and parole. To analyze these factors information is extracted from both countries and then compiled to identify similarities and differences. To get at wider perspective a preventionmodell is applied on both countries to see if they strive towards control or socialization. In the conclusion of the essay the main findings is that there is a big difference between the countries when it comes to prisonsystem and also when it comes to employment and social help after a served sentence. This factors constitutes a part of why the discrepancy between Sweden and Norway is so big, when it comes to relaps after prison.

Nyckelord: Återfall efter fängelse, förklaringsfaktor, psykiatriska undersökningar, medling, fängelse, brottstyp, riskfaktorer, villkorlig frigivning.

Innehållsförteckning:

Abstract:	1
Innehållsförteckning:	2
1. Inledning:	3
2. Tidigare forskning:	4
2.1 Internationell forskning:.....	4
2.2. Nordisk forskning:.....	6
2.3. Nordisk forskning gällande fängelsestrukturer:.....	7
2.3. Sex förklaringsfaktorer:.....	12
3. Syfte och frågeställning:	12
3.1. Hypoteser:.....	13
3.2. Definition av beroende variabeln, återfall efter fängelse:.....	14
4. Metod:	15
4.1. Operationalisering:.....	17
4.2. Material:.....	18
4.3. Kriterier för slutsatsdragning:.....	18
4.4. Validitet och reliabilitet:.....	19
4.5. Källkritik:.....	20
6. Ingrid Sahlins preventionsmodell/paradigm:	21
6.1. Ansatser och modeller:.....	22
7. Resultat:	22
7.1. Psykiatriska undersökningar:.....	22
7.2. Medling:.....	23
7.3. Fängelse:.....	24
7.4. Brottstyp:.....	25
7.5. Riskfaktorer: Sysselsättning, arbetslöshet och utbildning:.....	26
7.6. Villkorlig frigivning:.....	26
7.7. Sammanfattning:.....	29
7.8. Applicering av Sahlins preventionsmodell:.....	29
8. Slutsatser:	32
8.1. Vidare forskning:.....	34
8.2. Avslutade diskussion:.....	35
9. Referenser:	36
Appendix 1, definitioner:	40

1. Inledning:

De nordiska länderna brukar ofta stoltsera med hur långt de kommit i sin utveckling kring fängelseorganisation. Många gånger uttrycks också att det råder homogenitet mellan alla länderna i Norden. En homogenitet som symboliseras av ländernas långtgående utveckling. Något som dock skiljer sig drastiskt åt mellan de Nordiska länderna är återfall i kriminalitet efter fängelse. Vad gäller just återfallsstatistik är skillnaden stor mellan alla de nordiska länderna. De två länder där det råder störst diskrepans är Sverige och Norge. Skillnaden i återfall mellan dessa två länder efter avtjänat fängelsestraff är drygt 20 procent, där Sverige har högst statistik och Norge lägst.

Många resonemang dyker upp i olika sammanhang som försöker förklara skillnaden mellan länderna. Forskare undersöker i olika sammanhang isolerade förklaringsfaktorer som antingen visar sig ha eller inte ha påverkan på återfallsstatistiken. Tanken med uppsatsen är att utifrån tidigare forskning utmejsla tänkbara förklaringsfaktorer och pröva dessa på skillnaden i återfallsfrekvens efter fängelse mellan Sverige och Norge. Genom detta bidra till teoriutveckling om vad som påverkar återfallsfrekvens och ge ökad empirisk kunskap kring skillnaderna i återfallsfrekvens mellan Sverige och Norge.

2. Tidigare forskning:

I detta kapitel kommer internationell forskning och nordisk forskning tas upp som undersökt varför personer återfaller i fängelse efter dessa blivit frisläppta. Målet med detta kapitel är att kunna identifiera och isolera de mest frekvent använda förklaringsfaktorerna till varför återfall efter fängelse existerar. Detta kommer först undersökas utifrån generell forskning i världen för att sedan smalas ned till att handlar om forskning i Norden.

2.1 Internationell forskning:

Nedan kommer en genomgång av den internationella forskningen illustreras utifrån de mest framstående forskarna kring återfall. Generellt sätt är det viktigt att poängtera att det inte är särskilt mycket forskning gjord vad gäller vilka förklaringsfaktorer som påverkar återfall efter fängelse.

Vad gäller återfall efter fängelse i internationella sammanhang är det ett relativt outforskad område. Aurélie Ouss tar i sin studie ”What works in reducin re-offending” upp just problematiken med att forskningen inte hinner med i framtagningen av nya preventionsåtgärder för att minska återfallen. I studien tar hon upp de beprövade metoderna kring långa och många fängelsestraff och kontrasterar det med bristen på forskning kring nya metoder. Ouss hävdar att nya metoder så som rehabilitering, behandling och utbildning har en positiv påverkar på återfall efter fängelse och att mer forskning behövs inom dessa preventiva områden. (Ouss 2013:106-107)

Andrews och Bonta har bedrivit mycket forskning kring hur frisläppta personer ska kunna rehabiliteras tillbaka till ett fungerande liv i samhället. Bland annat har de tagit fram Risk-Need-Responsivity modellen som går ut på att utvärdera och understödja behandlingsformer för interner. I korthet går modellen ut på att dels bedöma vilken *risk* internen utgör vad gäller att återfalla i brott. Dels se till vilket *need* internen har kring behandling och använda sig det i terapिसammanhang. Slutligen *responsivity* som beskriver hur behandlingen ska tillgodoses. (Andrews & Bonta 2007)

Andrews och Bonta har även konstruerat åtta kriminologiska risk och behovsfaktorer som behöver tas hänsyn till för att minska återfall i brott. Dessa faktorer ska användas för att bedöma behovet av behandling och risken för återfall. Faktorerna illustreras som följande:

1. *Historia av antisocialt beteende*. Här behöver dynamiken tas hänsyn till där bland annat en ökad självinsikt behövs.
2. *Antisociala personlighetsmönster*. Här är det bland annat impulsiviteten som personen behöver lära sig att hantera.
3. *Antisocial kognition*. Här ingår attityder, värderingar och så vidare, för att underlätta vid denna problematik behöver det antisociala tankemönstret brytas ned.
4. *Antisocial association*. Här ingår exempelvis identifiering med andra kriminella och dessa identifieringar behöver reduceras.
5. *Familj omständigheter*. Här ingår hur ens familjesituation ser ut gällande exempelvis äktenskap, barn och så vidare. Det handlar om att skapa en känsla av nöjdhet med det man har.
6. *Skola/arbete*. Här ingår låg prestation i skola och även situationer i arbete som inte är givande. Det handlar här om att öka prestation och därigenom tillfredställelsen.
7. *Fritid*. Här ingår kriminella beteenden och handlingar. Fokus ligger här på att hitta lagliga sysselsättningar som tillfredsställer.
8. *Missbruk*. Här ingår alkohol och substansmissbruk. Fokus ligger på att bli av med missbruket och få en förståelse kring varför det existerar.

(Andrews and Bonta 2010)

Fazels och Wolfs har sammanställt en återblick vad gäller återfall i kriminalitet, där de inkluderat hela världen. Ett av deras fynd är att de länderna med flest personer i fängelse inte redovisar återfallstatistik, med undantag för USA och England. De diskuterar även problematiken kring länders olika system för att mäta och definiera återfall. Norden är inkluderat i studien och beskrivs som länder med rykte om sig att ha högkvalitativ statistik och låg andel återfall. I sina slutsatser tar Fazel och Wolf upp att en jämförelse mellan Sverige och Norge skulle vara av vikt för framtida forskning för att se varför det råder så stor skillnad mellan ländernas återfallstatistik. Detta trots ländernas likhet i övrigt. (Fazel & Wolf 2015)

2.2 Nordisk forskning:

Nedan kommer forskningen gjord kring Norden att presenteras. Syftet är att skapa klarhet i vilka förklaringsfaktorer som mest frekvent används för att förklara återfall i kriminalitet efter fängelse.

I studien kommer två professorers forskning lyftas fram och belysas. Först ut är Ingrid Sahlin, professor vid Lunds universitet som bland annat bedrivit mycket forskning kring prevention (brottsförebyggande åtgärder) i samhället. Sahlin har konstruerat vad hon kallar ”typologi för preventionsmodeller” som i detta arbete kommer att vara en utgångspunkt för analys kring vilket fokusområde länderna har, kontroll eller social välfärd. Valet av Sahlins preventionsmodell grundar sig möjligheten att applicera modellen på förklaringsfaktorer med preventiva syften, alltså den typen av förklaringsfaktorer som används i uppsatsen.

Den andra professorn som kommer att ha en central roll i denna uppsats är Ragnar Kristoffersen, en norsk forskare som jobbar vid Kriminalvårdens Akademi i Oslo. Kristoffersen är en av de personer som gått ut med hårdast kritik kring Norges ”positiva” siffror kring återfall i kriminalitet. Hans rapport ”Relapse study in the correctional services of the Nordic countries. Key results and perspectives” är en av de studier som har störst roll i denna uppsats. Anledningen till den frekventa användningen av Kristoffersens forskning är att han är den forskare i Norden som studerat mest kring återfall efter fängelse.

Anita Carlstedt, forskare vid Göteborgs universitet har kartlagt hur många psykiatriska undersökningar som görs på sexualbrottslingar. Det visade sig att mindre än en av tio av de som inkluderades i studien hade genomgått en sådan undersökning. Något som Carlstedt menar påverkar återfallsrisken, då det blir svårt att veta hur den mentala stabiliteten ser ut. (Persson 2012:8 oktober) Detta är generaliserbart då människans psykiska hälsa är av stor vikt vad gäller risken för återfall. Något som även Kristoffersen tog upp som en av de viktigaste variablerna för att minska risken för återfall. (Kristoffersen 2013:176)

Norge använder sig bland annat av konfliktråd som arbetar med konfliktbearbetning, stöd till brottsoffer, åtgärdsprogram och medling. Konfliktrådets tjänster är kostnadsfria, frivilligt att delta i och till för alla åldersgrupper. Just nu används detta system i Norge framförallt för unga förbrytare, men målet är att det ska kunna appliceras på en bredare åldersgrupp. Inte för att förbrytare ska komma lindrigare undan, utan att personen ska känna ansvar och se konsekvenser av den kriminella handling som begåtts. Norge är det land i Norden som i störst utsträckning använder sig av medling. (Brottsförebyggande rådet 2006) I Sverige används också detta system, men inte i samma utsträckning. Det är uppbyggt på samma sätt och Sverige inspireras av Norge utifrån hur de använder sig av medling. I ett rambeslut från EU år 2001 vill man att länderna uppmuntrar till medling i vad som anses lämpliga fall. (Brottsförebyggande rådet 2006)

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) gjorde år 2012 en rapport kring återfall. I denna beskrivs att personer som i unga år börjar med kriminella handlingar, löper större risk att begå brott igen. De beskriver också att betygsnivå i skola har ett relativt starkt samband med antal brott. Det finns också en ökad risk för återfall om ungdomen lever med en ensamstående förälder eller om föräldrarna inte är gifta. Att ha en lagförd förälder ökar risken för återfall och även kön har visat sig ha en direkt effekt på återfallsstatistiken. Män löper större risk för återfall. Bland vuxna är det inkomstnivåer, förvärvsarbete och utbildningsnivå som har ett starkt samband med återfall. En person löper större risk att återfalla om personen är skild eller ogift. (Brottsförebyggande rådet 2012:69-71)

2.3 Nordisk forskning gällande fängelsestrukturer:

Som nämnts tidigare är Norge och Sverige de länder i Norden där det råder störst diskrepans vad gäller återfall efter fängelse. Kristoffersen menar att det är några faktorer som gör att Norges statistik är bättre än Sveriges. En skillnad Kristoffersen tar upp handlar om ländernas benägenhet att döma till fängelse varierar mellan olika brottstyper. Exempelvis har personer dömda för stöld den högsta återfallsstatistiken vad gäller återfall.

För att illustrera detta använder Kristoffersen sig av ett exempel: 2005 var 18 procent av släppta fångar dömda för stöld i Sverige, i kontrast till Norges 12 procent. I Sverige återföll 61 procent av personer dömda för stöld, jämfört med Norges 44 procent. (Kristoffersen 2013:173)

Detsamma gäller trafikbrott där Norge har en ganska stor andel dömda till fängelse, men där återfallsstatistiken är låg. Även om Norge är det land som dömer flest till fängelse, är det många dömda som har låg risk att återfalla i brott. Dessa personer hade i Sverige med större sannolikhet, dömts till icke frihetsberövade straff. År 2005 dömdes 74 procent av de som fick fällande domslut i Norge till fängelse och i Sverige 44 procent. (Kristoffersen 2013:173) I Kristoffersens studie kunde visade även resultaten att majoriteten av återfallsförbrytarna inte begick brott inom samma brottskategori andra gången, vilket pekar mot en psykiatrisk problematik kring kriminella handlingar som måste bearbetas. (Kristoffersen 2013:176)

Nedan illustreras hur fängelserna i Sverige och Norge är konstruerade, för att klargöra hur strukturerna är uppbyggda.

Tabell 1: Strukturer i fängelser i Sverige och Norge

	Sverige	Norge
Andel dömda som avtjänar sitt straff i fängelse 2008	Ca 66 %	59 %
Platsutfyllnad i fängelser	83 %	96 %
Enhetsplatser	6764	3 796
Påbörjat fängelsestraff 2013	112*	180*
Personal	112**	96**

*Per 100 000 population över 15 år

** Per 100 klienter (Kristoffersen 2010) (Kristoffersen 2014)

I Sverige finns flertalet behandlingsprogram inom ramen för fängelse. Detta bland annat för att minska risken för återfall. Alla dömda kan emellertid inte genomgå behandling. Dels för att fängelsestraffen är så korta att hela program inte skulle hinna genomföras och dels för att det krävs motivation till förändring, eftersom programmen är frivilliga. (Kriminalvården 2015) Även i Norge finns det flera olika behandlingsprogram för att minska risken för återfall i fängelserna. Närmare bestämt är det åtta stycken som är ackrediterade. Deltagandet är frivilligt, men det görs en utredning för de som vill vara med, i syfte att bedöma om programmet är lämpligt för personen. Många av de tjänster som finns i fängelserna är organiserade enligt importmodellen, det vill säga de som ansvarar för tjänsterna i andra delar av samhället gör det också i fängelset. (Kriminalomsorgen 2016)

I Øyvind Alnæs rapport från 2005 illustrerar undersökningen, att det i Norge är långt fler interner som vill utbilda sig, än det antal som i realiteten får möjligheten. I Norden är arbete och skola de mest använda metoderna för rehabilitering i fängelse. Det finns dock ingen forskning som bevisar att deltagande i skola eller arbete under fängelsetiden har någon rehabiliterande effekt. Däremot visar forskning att utbildning och arbetslivserfarenhet leder till ökad chans att få arbete efter fängelse, vilket minskar risken för återfall. Interner i norska fängelser och även i många andra länder har stora sociala problem. Alnæs menar att det viktigaste för att begränsa återfall, är att förstärka möjligheten att studera i fängelserna, då alldeles för få har tillgång till denna resurs. Den norska ”Straffgjennomføringsloven” förutsätter att fängelse främjar ett liv utan brottslighet. Detta bland annat genom de olika program som finns i fängelserna. De personer Alnæs inkluderade i sin studie hävdar att fängelse nästan ”uppmanar” personer att återfalla i brott, då fängelsevistelsen blir en form av exkludering från samhället där tiden rinner iväg. Informanterna i studien hävdade att de viktigaste faktorerna för att klara ett liv utan kriminalitet är att behålla kontakten med familj och närstående under strafftiden och att snabbt efteråt integreras i samhället. (Alnæs 2005)

Sysselsättning och försörjning har hög korrelation med återfall efter fängelse. För att underlätta utslussning av kriminella när de avtjänat sitt straff, bedriver arbetsförmedlingen och kriminalvården ett samarbete. På nästan hälften av Sveriges anstalter bedrevs det yrkesutbildningar år 2009, tre färre än år 2006. Under 2009 var det i Sverige 400 intagna som genomförde en utbildning i fängelserna. (Brottsförebyggande rådet 2009)

Nystartsjobb-reformen har gjorts om så att den fängelsetid den intagna har avtjänat räknas av på kötiden som normalt är 6-12 månader. Detta gör det lättare att få jobb direkt efter frigivning. Jobb- och utvecklingsgarantin kan användas direkt av personer som beviljats utökad frigång eller vistelse i halvvägshus, kravet är dock att man är anmäld som arbetslös hos arbetsförmedlingen. Jobbgaranti gäller även för ungdomar som är anmälda arbetssökande hos arbetsförmedlaren, direkt vid frigivning. (Brottsförebyggande rådet 2009)

Det är ytterst få personer som använder dessa åtgärder under utslussning och bara något fler gör det vid frigivning. Några möjliga skäl till detta är att arbetsförmedlarna föredrar att använda sig av äldre mer beprövade metoder. Flertalet saknar den utbildning och erfarenhet som krävs för många jobb, samtidigt som ersättningen till arbetsgivaren vid nystartsjobb varit låg enligt företagarsamfundet. Ersättningen för arbetsgivaren dubblerades dock 2009, men några resultat har ännu inte kunnat utläsas. Studier visar att antalet utbildningsplatser inte motsvarar efterfrågan och det kan då fungera i motsatt syfte om nederlaget känns stort om interner som ansöker inte blir antagen till utbildningen. (Brottsförebyggande rådet 2009)

I Sverige används ett system som kallas ”bättre ut”. Det innebär att klienten ska vara bättre rustad att klara av ett liv utan kriminalitet efter fängelsevistelsen. Detta sker genom motiverande samtal, behandlingsprogram, sysselsättning och möjlighet att komplettera bristande skolgång. (Kriminalvården 2016)

Skola i fängelse har under de senaste åren varit stort i Norge. Från och med år 2007 har alla landets fängelser utbildningsprogram. En stor satsning på skola i fängelser gjordes i Norge med nästan 45 miljoner. Generellt sett har personer i fängelse sämre utbildning än genomsnittet, framförallt de yngre. Veldig få har fullföljt gymnasiestudierna. Minst 50 procent av de intagna har en önskan om att få utbilda sig i fängelset. Alla intagna har samma rätt som personer i samhället till utbildning. Lokala skolor är de som tillhandahåller undervisning i fängelserna. Den mest populära utbildningen är den yrkesförberedande. I Norge finns också samarbeten med företag som innebär att fångarnas arbetslivserfarenhet som de får i fängelse, även ses som en erfarenhet när de söker jobb. (Regjeringen 2007)

2014 införde Norge en strategi kallad ”bostäder för välfärd”. Arbetet går ut på att säkra en bostad till personer som blivit frigivna, som ett sätt att minska risken för återfall. Detta då en fast bostad skapar möjligheter för att personen bland annat ska kunna utbilda sig eller behålla ett jobb. Norge använder sig också som tidigare nämnts av behandlingsprogram i fängelse, som grund för att minska återfall. (Regjeringen 2016)

I denna tabell illustreras den historiska aspekten kring brottslighet i Sverige och Norge för att se åt vilket håll utvecklingen går. Vilka tendenser som är gemensamma och som går isär mellan länderna.

Tabell 2: Historisk sammanställning över brottslighet i Sverige och Norge

	Sverige 1964	Sverige 1994	Norge 1964	Norge 1994
Alla begångna brott	4392*	11 111*	1274*	5045*
Uppklarade brott	34*	23*	37*	26*
Alla sanktioner	551*	743*	197*	347*
Dömda till böter	201*	332*	15*	99*
Dömda till fängelse	110*	109*	52*	128*
Fängelsepopulation	67*	70*	49*	62*

*per 100. 000 population (von Hofer, 1997)

Under 2015 väcktes debatten till liv kring villkorlig frigivning i Sverige, då ”Hagamannen” släpptes ut efter att ha avtjänat två tredjedelar av sitt straff. Människor i Sverige rasade då mot lagstiftningen att alla (med vissa undantag i fall där personer dömts till allt för korta straff och så vidare) hade möjlighet att bli släppta efter att ha avtjänat två tredjedelar av fängelsestraffet om de haft ett gott uppförande. (Regeringen 2016) Regeringen har nu begärt en utredning utifrån eventuell lagändring för villkorlig frigivning. Där ska hänsyn bland annat tas, om det finns en stor risk för återfall i brott av allvarlig karaktär. (Regeringen 2016)

Även Norge använder sig av samma system gällande villkorlig frigivning Om den intagna sköter sig, kan alltså även norska fångar bli släppta efter två tredjedelar av avtjänat fängelsestraff. (Det kongelige justis- og politidepartement 2006)

2.4 Sex förklaringsfaktorer:

Givet denna tidigare forskning har sex förklaringsfaktorer valt ut som kan ha en påverkan på varför det råder en drygt 20 procentig skillnad mellan återfallstatistik efter fängelse mellan Sverige och Norge. Dessa förklaringsfaktorer är psykiatriska undersökningar, medling, fängelse, brottstyp, riskfaktorer (arbetslöshet, sysselsättning och utbildning) och villkorlig frigivning. Dessa sex förklaringsfaktorer kommer ha en central roll i uppsatsen för att undersöka deras förklaringsvärde vad gäller ländernas återfallsstatistik. Givet den tidigare forskningen fanns det fler förklaringsfaktorer att välja bland, dessa exkluderades dock bland annat med tanke på de svårigheter det skulle innebära att mäta dem. Några förklaringsfaktorer som valdes bort är från Andrews och Bontas "central eight" där exempelvis antisocial beteende valdes bort på grund av definitionssvårigheter och avsaknad av relevant forskning.

3. Syfte och frågeställning:

Syftet med denna uppsats är ge möjliga förklaringar till den statistiska skillnaden som råder mellan Sverige och Norge gällande återfall efter fängelse. Ouss påpekar som tidigare nämnts i sina slutsatser att det inom detta område råder en forskningslucka som skulle behöva studeras närmare. Kristoffersen har gjort en del undersökningar avseende Norden och återfallsstatistik. Han tar upp några möjliga förklaringsmodeller som han har kunnat urskilja med hjälp av datainsamlingar, dock har han inte genomfört någon djupgående studie med fokus på Sverige och Norge.

I denna uppsats kommer ett bredare perspektiv att appliceras där sex, sett till tidigare forskning, möjliga förklaringsfaktorer kommer att belysas och analyseras. Närmare bestämt är det psykiatriska undersökningar, medling, fängelse, brottstyp, riskfaktorer och villkorlig frigivning som kommer utgöra huvuddelen av uppsatsen. Problemformuleringen handlar alltså om vad det egentligen är som förklarar återfall efter fängelse. Vilka kausala mekanismer kan identifieras mellan förklaringsfaktorerna och beroende variabeln återfall efter fängelse. Forskningsområdet återfall i kriminalitet är som tidigare nämnt relativt ostuderat i internationella sammanhang, detta gör att underlaget till uppsatsen framförallt baseras på nordisk forskning med visst stöd från internationella forskare.

Detta resonemang leder fram till ett antal frågeställningar som kommer användas för att undersöka möjliga förklaringar till varför Norges har lägre andel återfall efter fängelse än Sverige.

Dessa frågeställningar är:

- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på psykiatriska undersökningar?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på medling?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på fängelseutformning?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på brottstyp?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på riskfaktorer så som arbetslöshet, sysselsättning och utbildning?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan Sverige och Norge med avseende på villkorlig frigivning?

3.1 Hypoteser:

Nedan kommer fyra möjliga hypoteser presenteras som kan påverka den statistiska skillnaden i återfallsstatistik mellan Sverige och Norge.

I denna uppsats undersöks skillnaden i återfall efter fängelse mellan Norge och Sverige. Närmare bestämt varför Norges statistik avseende detta är bättre än Sveriges. En möjlig hypotes, skulle kunna vara sett till den psykologiska aspekten, vara att människor generellt sätt mår bättre i Norge och/eller får bättre behandling i fängelse.

En andra möjlig hypotes, som ofta diskuteras i media, är Norges nya strategi med att hjälpa frisläppta fångar tillbaka till ett liv utan kriminalitet. Att denna förklaringsfaktor är viktig råder det inga tvivel om. Frågan blir då snarare hur mycket Norges eftervård skiljer sig från Sveriges. Finns det stor skillnad kan det också vara en bidragande orsak till varför statistiken kring återfall efter fängelse skiljer sig mellan länderna. Denna hypotes har alltså sin grund i riskfaktorerna och ländernas system kring dessa.

Vad gäller medling är det ett så pass nytt område att trots de positiva attityder som den tidigare forskningen visar, kvarstår problemet att bevisa effekter då ämnet än så länge är relativt outforskat vad gäller dess påverkan på återfall i brottslighet efter fängelse. Detta innebär att det finns svårigheter kring att illustrera en effekt av denna förklaringsfaktor gentemot påverkan på återfall efter fängelse.

En tredje möjlig hypotes är att själva fängelsesystemen skiljer sig åt mellan länderna. Vid en diskussion med svensk polis togs villkorlig frigivning upp som en möjlig förklaring till skillnaden i statistiken. Polisen menade då att villkorlig frigivning är en starkt bidragande faktor till antalet återfall i samhället, då det är lättare att dömas till nytt straff under prövotiden. Om Norge inte har samma system kring villkorlig frigivning som Sverige skulle det kunna vara en möjlig förklaring till varför länderna skiljer sig åt statistiskt i antalet återfall.

En fjärde möjlig hypotes är att man blir lurad av statistiken. Om Norge har fler personer i fängelse är också chansen att fler lågriskförbrytare döms till fängelsestraff. Något som skulle kunna innebära att Norge får färre antal återfall om de har en större grupp i fängelse, som anses ha låg risk för återfall. Något som skulle kunna ha fungerat på samma sätt om Sverige dömdes samma mängd lågriskförbrytare till fängelse. Vad gäller denna hypotes har både fängelse och brottstyp inflytande.

Sett till de tidigare nämnda hypoteserna är den troligaste förklaringen att det är en kombination av flera olika förklaringsfaktorer, som påverkar skillnaden i återfallsstatistiken i olika hög respektive låg grad.

3.2 Definition av beroende variabeln, återfall efter fängelse:

I denna studie kommer definitionen av återfall att vara om en klient genom ny lagakraftvunnen dom, döms till ett straff i kriminalvården inom tre år efter avslutat fängelsestraff. Antingen när personen avtjänat sitt straff, fått villkorlig frigivning eller fått en frivårdspåföljd. Tiden räknas från det datum som klienten släppts och tre år framöver. (Kriminalvården 2014:8)

Det råder en problematik kring begreppet återfall. Många gånger anses återfall vara ett effektmått. Alltså något som inträffat på grund av en insats, som inte hade skett om insatsen inte ägt rum. Det ska alltså finnas ett orsakssamband med ett utfall, där en påverkansfaktor leder till ett resultat. Verkställande av fängelsestraff kan betraktas som en insats. Däremot blir det problematiskt när man ser återfall som en effekt, då det snarare är ett konstaterande av hur det ser ut. Dock är brott olika svåra att upptäcka vilket leder till en viss snedfördelning i återfallsstatistiken bland brottsgrupper. Något som också behöver tas hänsyn till är att fängelsepopulationen är föränderlig över tid och har blivit en population med allt tyngre kriminalitet. Alternativen till fängelse blir allt fler vilket resulterar i en mer belastad fängelsepopulation. (Kriminalvården 2014:8-12)

En annan problematik som rör själva begreppet återfall är att uppdelningen mellan återfall/inte återfall jämför alla brott. Personers verkställighetsplan ser olika ut beroende på brottets karaktär vilket gör det svårt att utvärdera programs effektivitet, i en jämförelse om man ser till återfall. (Kriminalvården 2014:12) Återfall har i Sverige mellan 1994-2008 legat på mellan 40-55 %. Den senaste siffran från 2008 var 49 %. (Kriminalvården 2014:18)

Enligt Ragnar Kristoffersens återfallsstudie hade Sverige år 2005 en återfallsfrekvens på 43 % och Norge 20 %, inom två år efter att fångarna släppts. I Norden är Sverige det land med högst återfallsfrekvens och Norge det med lägst. (Kristoffersen 2013)

4. Metod:

Denna uppsats är en teoriutvecklande undersökning gällande återfall efter fängelse. En kvalitativt jämförande fallstudie med mest lika design, där Norge och Sverige är de två utvalda länderna. Valet av länder grundar sig i att de är två relativt homogena länder, som skiljer sig i området som ska undersökas, nämligen den statistiska skillnaden i återfall i kriminalitet efter fängelse. Utifrån tidigare forskning har sex förklaringsfaktorer identifierats: psykiatriska undersökningar, medling, fängelse, brottstyp, riskfaktorer och villkorlig frigivning. Medvetenheten kring att förklaringsfaktorernas värde varierar och kan ta ut varandra finns, men detta är en beskrivande och teoriutvecklande studie vars mål är att kartlägga om en skillnad kan illustreras med de undersökta förklaringsfaktorerna. Inte huruvida förklaringsfaktorerna påverkas av varandra eller hur mycket/lite de påverkar skillnaden mellan länderna.

Vad gäller tidigare forskning kring återfall efter fängelse finns det flertalet forskare som undersökt problematiken. Däremot vad gäller jämförelser mellan länder är området inte lika beprövat. Fazel och Wolf tar, som tidigare nämnts, upp problematiken kring att jämföra länders återfallstatistik. Dels på grund av vissa länders ovilja att redovisa denna typ av statistik och dels på grund att skillnaderna mellan olika länders fängelsesystem. Kristoffersen är den forskare som gjort den jämförelsen som finns kring återfallsstatistik i de nordiska länderna. I sina studier har Kristoffersen fokuserat på vissa förklaringsfaktorer som framförallt rör fängelsestrukturer.

Det finns alltså utrymme för att bidra med något nytt inom studier kring återfall efter fängelse vilket gör att uppsatsen har inomvetenskaplig relevans. Tanken är alltså att identifiera förklaringsfaktorer som internationellt sett visat sig påverka återfall efter fängelse, för att sedan se hur dessa förklaringsfaktorer ser ut i Norge och Sverige. Detta för att se om en förklaring till den stora skillnaden mellan Sveriges och Norges återfallsstatistik går att identifiera. Uppsatsen blir alltså ett fall av internationella förklaringsfaktorer kring återfall efter fängelse, vars förklaringsvärde prövas för att förstå varför det råder en skillnad på drygt 20 procent mellan Norges och Sveriges statistik. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud 2012:31-43)

Det råder även stor utomvetenskaplig relevans i ämnet då det ligger i samhällets intresse att få en ökad förståelse kring varför människor fortsätter begå brott efter fängelsestraff. Detta då en ökad förståelse för vilka förklaringsfaktorer som har störst inverkan på en minskning av antalet återfall är gynnsamt för många intressen i samhället. (Esaiasson et al. 2012:31-43)

4.1 Operationalisering:

I undersökningen är sex förklaringsfaktorer utvalda för att kunna identifiera om dessa skiljer sig åt mellan länderna. Förklaringsfaktorerna är psykiatrisk undersökning, medling, fängelse, brottstyp, riskfaktorer och villkorlig frigivning. För att välja ut dessa förklaringsfaktorer låg fokus på att se vilka faktorer som var mest frekvent använda i forskningssammanhang.

Samtidigt var det viktigt att förklaringsfaktorn var möjligt att analysera i båda länderna.

Denna urvalsprocess var alltså designad genom att de förklaringsfaktorer som mest frekvent användes i tidigare forskning och som var möjliga att undersöka i båda länderna, var de som inkluderades i uppsatsen. I den tidigare forskningen har olika personer identifierat vad som påverkar graden av återfall efter fängelse. Utifrån denna internationella forskning har de sex förklaringsfaktorer valts ut.

Därefter har information samlats in kring förklaringsfaktorer i båda länderna och sammanfattats i tabeller och text. Dessa tabeller och texter jämförs sedan för att identifiera skillnader och likheter mellan länderna som kan förklara varför de skiljer sig åt, statistiskt sett utifrån återfall efter fängelse. Detta mynnar ut i en analysdel där kausala mekanismer mellan förklaringsfaktorer och låg andel återfall illustreras.

I analysdelen har även Ingrid Sahlins (1999), preventionsmodell inkluderats, för att tillföra ytterligare en dimension till analysen. Denna preventionsmodell kommer att användas för att först se vad varje förklaringsfaktors huvudsakliga syfte är, kontroll eller social välfärd. Sedan kommer dessa förklaringsfaktorer analyseras i respektive land, Sverige och Norge, för att kunna summera och se om länderna strävar mot kontroll eller social välfärd generellt sätt. Valet att inkludera denna preventionsmodell grundar sig i att kunna ha med ett övergripande mätinstrument som kan stå för en mer generell bild av ländernas utgångspunkt. Det som framkommer i analysen diskuteras sedan i slutsatsen och vidare forskning föreslås.

Analysverktyget i denna uppsats är indelningen, identifieringen och användandet av förklaringsfaktorer. Komplexiteten med dessa blir att göra nivåskattningar kring i vilken grad dessa används i respektive land. (Esaïasson et al. 2012:144) För att försöka undkomma detta problem är skillnaden i statistiken den centrala delen i uppsatsen, där en jämförelse helt enkelt står i proportion till populationen eller hur system är utformade. Fastställandet av urval blir i denna uppsats populationen i hela landet, med vissa undantag då personer som inte är straffmyndiga exkluderats.

Urvalet, det som undersöks i uppsatsen är personer som inom loppet av tre år efter frigivandet från fängelse, begår ett nytt brott som leder till fängelse. (Esaiasson et al. 2012:156) Sahlins preventionsmodell används sedan som ett analysverktyg, för att undersöka vilka tendenser som råder i länderna, kontroll eller social välfärd.

4.2 Material:

I uppsatsen har tidigare forskning varit en central del i att välja ut förklaringsfaktorer som påverkar återfall. Forskning och rapporter har varit majoriteten av det materialet som använts vid urvalsprocessen och fokus har varit internationella förklaringsmodeller. Att inte bara inkludera nordisk forskning, var för att få ett brett perspektiv kring vad det är som påverkar återfall. Utifrån de identifierade förklaringsfaktorerna användes rapporter och statistiska undersökningar från respektive land för att undersöka vilken betydelse de haft.

Målet var att hitta likvärdiga källor från båda länderna vid varje förklaringsfaktor. Det visade sig också i hög grad vara möjligt att använda likvärdiga källor i båda länderna för att få fram information då myndigheter och organisationerna som står för den största informationsdelningen finns i båda länderna. De mest använda källorna blev därför statistiska centralbyrån, kriminalvården, regeringen och rättsmedicinalverket.

De forskningsstudier som inkluderades diskuterade återfall efter fängelse i ett nordiskt perspektiv, vilket innebär att båda länderna var representerade i samma studie. Att få fram all statistik som är önskvärd i uppsatsen visade sig vara svårt, då alla data inte är insamlad av olika orsaker, bland annat på grund av att vissa register inte är lagliga att ha. Ett annat problem vad gäller material handlar om förklaringsfaktorn medling, problemet där är att det är ett relativt nytt arbetssätt och att det därför inte finns statistik kring hur medling påverkar återfallsfrekvens ännu.

4.3 Kriterier för slutsatsdragning:

De sex tidigare nämnda förklaringsfaktorerna syftar till att beskriva vad skillnaden mellan Sveriges och Norges statistik kring återfall efter fängelse beror på. Variablerna är utvalda utifrån tidigare forskning där de mest vedertagna förklaringarna till återfall har inkluderats i denna uppsats. För att en förklaringsfaktor ska anses ha ett relevant förklaringsvärde måste det existera en skillnad i statistik, utformning eller tillgänglighet mellan länderna.

Hur mycket eller lite en förklaringsfaktor påverkar statistiken kring återfall kommer inte diskuteras. Utan fokus är på att identifiera skillnader som kan användas som förklaring. Detta gör att studiens syfte blir att ge framtida forskning en fingervisning kring vilka förklaringar som har en effekt på skillnaden mellan länderna. Alltså vad det är som på ett tydligt sätt kan förklara en del av varför Norge har 23 procent lägre återfall än Sverige.

Slutsatsdragningen kommer alltså att gå ut på att se om de olika förklaringsmodellerna har en påverkan på den statistiska skillnaden mellan länderna. Detta kommer mynna ut i en resultatdel där kausala mekanismer illustreras och slutligen en matris för att sammanfatta om förklaringsfaktorn påverkar landets statistik kring återfall efter fängelse. Det finns en risk att förklaringsfaktorerna tar ut varandra eftersom det inte är möjligt att pröva dem isolerat kring hur de påverkar återfall efter fängelse. Dock är detta en beskrivande studie vilket ändå ger förklaringsfaktorn relevans, även om det inte går att uttala sig kring effektmått. Tanken är att i ett senare skede i studierna, gå vidare med undersökningen kring vad som påverkar återfall efter fängelse och att i detta skede undersöka effektmått närmare.

4.4 Validitet och reabilitet:

Användandet av internationell forskning vid identifieringen av förklaringsfaktorer innebär också en stor möjlighet att generalisera dessa till annan forskning. Förklaringsfaktorerna är möjliga att applicera på alla länder för att undersöka hur det ser ut kring återfall efter fängelse. Med bredden i åtanke har undersökningen i sin grund en stark extern validitet och är lätt att applicera på andra fall. Några av förklaringsfaktorerna har högre intern validitet än andra, då de har ett större förklaringsvärde. Dock kan detta variera beroende på vilka länder man jämför och hur lika/olika dessa är. Om den interna och externa validiteten vägs ihop kan man konstatera att generaliserbarheten utifrån strukturerna i denna uppsats är hög. (Esaiasson et al. 2012:89)

4.5 Källkritik:

Vid val av källor i uppsatsen har främsta urvalsgrunden varit att hitta likvärdiga källor från båda länderna. Med detta menas att åtanke har tagits vid urvalsprocessen av material för att skapa jämlikhet mellan valet av källor. I och med detta har flertalet källor valts bort och de mest framträdande källorna som finns i båda länderna valts ut. Som tidigare nämnts är källor som exempelvis statistiska centralbyrån och kriminalvården inkluderade. Dels för att det är trovärdiga källor och att de representerar myndigheter och dels att det är etablerade och välkända organisationer som generellt sett har hög tillitsgrad i samhället.

I och med valet av etablerade källor är *äkthetsgraden* hög då dessa enbart redovisar det material de arbetar med. Ett problem kan dock vara att definitionerna av det material som inkluderas i de statistiska redovisningarna skiljer sig åt, med tanke på medvetenheten kring detta har problemet i hög grad kunnat undvikas. Vad gäller källornas *oberoende* är även denna aspekt i stor utsträckning säkerställd, då myndigheterna som står bakom rapporterna är fristående från varandra och har en skyldighet att redovisa sin statistik. (Esaiasson et al. 2012:278-281)

Vad gäller återfallsstatistik är ett generellt problem, att det behöver ha förflutit ett antal år för att en undersökning ska vara möjlig. Detta gör det svårt att hantera *samtidighet* på ett bra sätt. Det är dock omöjligt att se till att statistiken är helt nutida, då forskningen inom detta område främst görs vart fjärde år. De senaste undersökningarna är de som använts, för att uppnå ett så samtida sammanhang som möjligt. Av vikt att poängtera är att det för breddens skull även inkluderats rapporter från längre tid tillbaka än fyra år. Vad gäller *tendensen* i källorna finns en önskvärdhet kring bra statistik. Detta blir tydligt när vissa källor illustrerar tabeller där exempelvis staplarna inte börjar vid noll. Dock blir dessa tendenser utan betydelse då informationen fortfarande är korrekt även om det är lätt att missförstå olika diagram. I uppsatsen har information samlats in och nya tabeller är sammansatta. (Esaiasson et al. 2012:278-281)

6. Ingrid Sahlins preventionsmodell/paradigm:

I denna uppsats kommer Sahlins analyschema att användas som en utgångspunkt för analys av de använda förklaringsfaktorerna. (Sahlin 1999) Detta då tanken är att varje förklaringsfaktor kan, utifrån tidigare forskning, kopplas till att antingen den preventiva åtgärden är att öka kontrollen för att minska kriminaliteten. Eller att åtgärden som syftar till att gynna den sociala välfärden. Utifrån detta kan en generell summering göras kring vad landet satsar på när det gäller de två olika preventiva huvudgrenarna.

Analysschema 1: Sahlins preventionsmodell

	Överordnat värde		
	Dimension 1 Dimension 2 	Individens utveckling/välfärd	Samhällets ordning
Förändringsobjekt	beteenden	Socialisation	Kontroll
	förutsättningar	Strukturer/miljö	Institutioner

Dimension 1: Sahlin menar att förebyggande arbete inte bara har en hindrande funktion utan att det även har som mål att skydda och främja. Detta överordnade värde, identifieras ofta som antingen samhällets ordning eller individens utveckling. Implicit innebär detta att man varken vill ge individer så stor frihet att den sociala ordningen raderas, eller kontrollera personer så mycket att de upplever sin livssituation som odräglig eller samhället som repressivt. (Sahlin 1999)

Dimension 2: Vidare förklarar Sahlin nästa dimension med förändringsobjektet, i detta fall individernas beteende eller samhällets strukturer och institutioner. När det gäller beteenden kan man urskilja socialisation för att främja individers utveckling eller kontroll för att reglera omedelbart för samhällsordningens skull. Strukturinriktade insatser avses förbättra förutsättningar för individuell utveckling och välfärd. Institutionsinriktade insatser används för att effektivisera kontroll. (Sahlin 1999)

6.1 Ansatser och modeller:

Den situationella ansatsen kan sägas representera kontrollmodellen som innebär att människor begår brott om kostnaden inte är för stor. För att förhindra brott av denna karaktär är tekniskt brottskydd, övervakning, tillsyn tillsammans med snabba reaktioner och tydliga sanktioner när någon begår ett brott av vikt. Det är alltså fokus på institutionella förändringar och kontroll. (Sahlin 1999)

Socialisations- och strukturförändringsmodellerna utgår från att personer begår kriminella handlingar på grund av brister i den sociala miljön, dålig uppväxt eller avsaknad av legitima medel för att kunna tillfredsställa behov. Socialisationsmodellen betonar vikten av meningsfull sysselsättning, delaktighet i samhället och stimulans till utveckling.

Strukturförändringsmodellen utgår från att sociala problem lättast avvärjs genom att ge alla socioekonomiskt skäliga och jämlika levnadsförhållanden, bra boendemiljöer, utbildningsmöjligheter och tillsynsformer. (Sahlin 1999)

7. Resultat

7.1 Psykiatriska undersökningar:

I Sverige genomfördes 2015 1248 små psykiatriska undersökningar (P7), en minskning med nästan en tredjedel från år 2000. Det genomfördes 471 rättspsykiatriska undersökningar och 32 riskbedömningar. (Rättsmedicinalverket 2015:10-11) I Norge genomfördes 2015 374 rättspsykiatriska undersökningar, en marginell ökning från 2014, då det genomfördes 362. I Norge genomfördes det 44 riskbedömningar under 2015. Norge använder sig inte av samma system som Sverige, så motsvarighet till en lite psykiatrisk undersökning finns inte. (Den rettsmedisinske kommisjon 2015)

Vad gäller psykiatriska undersökningar kan en stor likhet mellan ländernas utformning identifieras. Antalet rättspsykiatriska undersökningar som genomförs i förhållande till populationen är snarlik mellan länderna. Norge har en något större andel riskbedömningar som skulle kunna tala för att återfallsstatistiken minskar, då dessa bedömningar kan påverka den villkorliga frigivningen. Dock görs så lite riskbedömningar sett till antalet personer i fängelse att det kan vara svårt att hävda att det innebär en betydande skillnad vad gäller återfall. Detta innebär alltså att förklaringsfaktorn psykiatriska undersökningar inte har en betydande inverkan på skillnaden vad gäller återfall mellan Sverige och Norge.

Sverige och Norge:

Psykiatriska undersökningar

lägre andel återfall

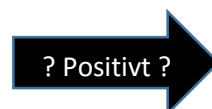
Förklaring: Både Sverige och Norge använder sig i ungefär lika stor utsträckning av psykiatriska undersökningar. Tidigare forskning visar att intagnas psykiska välmående är en viktig variabel när det kommer till att minska andelen återfall. En välmående människa har lättare att fungera i samhället, vilket minskar risken för återfall.

7.2 Medling

Norge är ett av de mest framträdande länderna i världen vad gäller medling. Forskning visar att medling har en positiv inverkan för att minska kriminalitet, men det finns inga exakta siffror på vad det innebär för återfallsstatistiken. Det som kan konstateras vid en jämförelse av länderna är att Norge använder sig av medling i större utsträckning, vilket också bör innebära positiva effekter för minskad kriminalitet i samhället.

Sverige och Norge:

Användandet av medling

lägre andel återfall

Förklaring: Medling är ett relativt nytt sätt att arbeta inom brottsprevention. Det har visat sig ha goda effekter vad gäller att inte återfalla i kriminalitet (dock har inga studier gjorts på medling avseende återfallsförbrytare som fått fängelsestraff). Det innebär att det blir svårt att säga vilka effekter medling har på återfall. Detta trots de positiva resultat som de existerande studierna påvisar kring användandet av medling.

7.3 Fängelse:

Som illustreras i tabell 2 är det mycket i fängelsestrukturerna som skiljer sig åt mellan länderna. Utifrån att Sverige har en större population blir antal platser i fängelserna mindre viktigt då det inte är en förklaringsfaktor som illustrerar skillnaden mellan länderna. Däremot kan man se en trend i Norge kring att döma fler personer till fängelse, än vad man gör i Sverige. Detta har lett till att Norges relativt få platser i fängelse nästan är fyllda.

Kristoffersen för en tydlig argumentation, om att en förklaring till varför återfallsstatistiken mellan Norge och Sverige skiljer sig åt, är benägenheten att döma till fängelse, som är större i Norge. Detta leder till att fler personer med låg risk för återfall döms till fängelse i Norge, vilket också implicit påverkar statistiken positivt då de drar ned andelen återfall och ökar andelen som sitter i fängelse. Detta styrks även av statistiken som redovisats i denna uppsats, då Norge har en större andel som dömts till fängelse och Sverige ett minskande antal fängelsedomar. Förklaringsfaktorn fängelse är alltså viktig för att förklara varför återfallsstatistiken efter fängelse skiljer sig åt mellan länderna.

Norge:

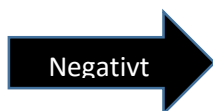
**Majoritet av domar
blir fängelsestraff**

lägre andel återfall

Sverige:

**Majoritet av domar
blir frivårdsstraff**

lägre andel återfall

Förklaring: I Norge blir illustrationen av denna kausala mekanism tydlig. Norges tendens att döma fler personer till fängelse än till frivårdsstraff, innebär ett positivt samband för lägre andel återfall. Detta då den höga andel personer som döms till fängelse även inkluderar lågrisks-återfallsförbrytare (som i Sverige med hög sannolikhet istället skulle dömas till ett frivårdsstraff). Detta innebär att statistiken för återfall i Norge blir mer positiv på grund av att man i fängelserna har många personer som med stor sannolikhet inte kommer att dömas till fängelse på nytt. I Sverige kan en tyngre kriminalitet i fängelserna identifieras som innebär en högre risk för återfall i kriminalitet och därmed en ny dom till fängelsestraff.

7.4 Brottstyp:

Norge hade mellan 92-96 per 100 000 invånare (15+) registrerade fångar under åren 2010-2014, där 92 personer är antalet från 2014. En siffra som hamnar mellan 3681-3859 personer totalt sett i landet. Sverige hade mellan 71-86 per 100 000 invånare (15+) registrerade fångar under åren 2010-2014, där 71 personer är antalet från 2014. En siffra som hamnar mellan 5749-6738 personer totalt sett i landet. (Kristoffersen 2016)

Sett till historiebeteckningen har Sverige en högre andel kriminella inom alla brottsområden som illustreras i tabell 1. Det har dock skett en viss förändring kring strukturerna i fängelserna under de senaste åren. I Sverige har en vilja att döma allt fler till frivårdsstraff, gjort att antalet intagna i svenska fängelserna har minskat och är nu på en längre nivå proportionellt sett till population, än i Norge.

I Norge har man kunnat se en motsatt trend med att fler personer döms till, men samtidigt innebär det en större variation av brottstyper i fängelserna. Kristoffersen har kunnat se att en isolering av väldigt tungt kriminella personer i fängelse, kan bidra till ökad risk för återfall då socialt samspel spelar en stor roll. Det finns två sätt ett fängelse kan fungera på, antingen avskräckande eller uppförande. Det innebär också ett ökat utanförskap och minskade möjligheter till ett fungerande liv efteråt.

Norge:

**Heterogen brottsgrupp
i fängelse**

lägre andel återfall

Sverige:

**Homogen brottsgrupp
i fängelse**

lägre andel återfall

Förklaring: En tungt kriminell, homogen brottsgrupp har större benägenhet att återfalla i kriminalitet. Denna grupp är vanligare i svenska fängelser, än vad den är i norska. I Norge där det en större spridning avseende både brottstyper och allvarlighetsgrad.

7.5 Riskfaktorer: Arbetslöshet, sysselsättning och utbildningsnivå:

Dessa tre förklaringsfaktorer är från tidigare forskning framtagna som faktorer som påverkar risken för att brott ska begås. Sett till statistiken mellan Norge och Sverige så har Norge betydligt lägre arbetslöshet och högre sysselsättning. Vad gäller utbildningsnivå ligger länderna relativt lika i nivå. Detta innebär alltså att Norges mer positiva statistik avseende arbetslöshet och sysselsättning, bör innebära bättre förutsättningar för människor efter avtjänat straff. Sett till denna generella statistik i länderna, har Norge bättre förutsättningar att få personer att avstå från att begå brott då dessa förklaringsfaktorer minskar risken. Detta innebär att Sverige då har potentiellt högre risk i samhället för att nya brott ska begås. Om dessa tre förklaringsfaktorer vägs samman för att se till skillnader mellan länderna, blir utbildning oanvändbar då utbildningsnivån är densamma mellan länderna. Däremot kan man hävda att Norges mer positiva statistik kring sysselsättning och arbetslöshet korrelerar positivt, med en lägre grad av återfall.

Norge:

Låg grad av arbetslöshet

låg andel återfall

Sverige:

Hög grad av arbetslöshet

låg andel återfall

Förklaring: Att Norge har en lägre grad av arbetslöshet innebär enligt forskning även också lägre andel återfall, då arbete har visat sig vara en viktig påverkansfaktor för att inte återfalla i kriminalitet. Här skulle det dock behövas statistik kring andelen frisläppta fångar som är i arbete/arbetslösa, något som inte finns. Båda länderna har program där den intagne får en yrkesutbildning, vilket innebär att det inte kan förklarar skillnaden mellan Sveriges och Norges återfallsstatistik.

Norge och Sverige:

Hög utbildningsnivå

låg andel återfall

Förklaring: Tidigare forskning visar att utbildning är en viktig variabel när det kommer till att inte återfalla i brott. Detta då det ger större möjligheter till arbete. Båda länderna har generellt sett ungefär lika hög grad av utbildning i populationen. Även behandlingsutbuden i fängelserna ser snarlika ut. Att förbättra utbildningsmöjligheterna i fängelserna menar Kristofferson och Alnæs är avgörande för att minska återfallen.

7.6 Villkorlig frigivning:

Denna förklaringsfaktor är utformad på samma sätt i bägge länderna. Systemet innebär att fångar med gott uppförande blir frisläppta från fängelse efter att ha avtjänat två tredjedelar av straffet. En argumentation kan föras kring huruvida detta påverkar återfallsstatistiken. Det innebär att den frisläppta personen har lättare att få ett nytt straff som leder till fängelse under sin villkorliga frigivningsperiod. Det blir dock viktigt att poängtera, att i denna uppsats blev inte denna förklaringsfaktor relevant då systemen är desamma i båda länderna. Det innebär att villkorlig frigivning inte påverkar skillnaden i återfall efter fängelse mellan Sverige och Norge.

Sverige och Norge:

Villkorlig frigivning

Positivt/Negativt

längre andel återfall

Förklaring: Kriminalvården talar om att villkorlig frigivning har ett positivt samband med ökad andel återfall, då man lättare döms till ett fängelses under prövotiden. Men hänsyn behöver också tas till att villkorlig frigivning är ett sätt för interner att premieras för ett gott agerande och beteende i fängelserna. Det blir ett sätt att snabbare komma tillbaka till samhället, då man vid kortare straff inte tappar den kompetens som behövs i samhället. Därför kan det argumenteras att villkorlig frigivning både har en positiv och en negativ påverkan på återfall efter fängelse, beroende på individen.

7.7 Sammanfattning:

Tabell 3: Vilka förklaringsfaktorer påverkar skillnaden i återfallsstatistik efter fängelse mellan Sverige och Norge?

<u>Påverkar:</u>	Ja	Nej	-
Psykiatriska undersökningar		X	
Medling			X
Fängelse	X		
Brottstyp	X		
Riskfaktorer			X
Villkorlig frigivning		X	

Ja = Förklaringsfaktorn påverkar skillnaden mellan länderna.

Nej = Förklaringsfaktorn påverka inte skillnaden mellan länderna.

- = Det går inte att utläsa om förklaringsfaktorn har en påverkan på skillnaden mellan länderna.

7.8 Applicering av Sahlins preventionsmodell:

Givet den tidigare forskningen som redovisats kan man utifrån Sahlins preventionsmodell dela in de sex förklaringsfaktorerna i antingen gynnsamt för ett kontrollerande preventionsarbete eller för den sociala välfärdens tankesätt när det kommer till preventionsarbete. Nedan kommer först en generell bild av ländernas preventionsarbete ges, för att sedan smalta av och gå igenom varje förklaringsfaktor.

Om man först ser till Sveriges system, kan man dels säga att den generella tendensen går allt mer från den strikta samhällsordningen som främjas genom institutioner som implicit innebär ökad kontroll. Till att allt mer främja den sociala välfärden i samhället. Detta sker genom att Sverige går från att tidigare döma en majoritet till fängelse, till att istället döma allt fler personer till frivårdsstraff. Detta ställningstagande förklaras ofta genom att berövandet av en människas frihet, dels är en stor kostnad för samhället, men att det också innebär en stor svårighet för den dömda att återintegreras i samhället efter att ha avtjänat fängelsestraff. Ett argument för fängelse är det avskräckande motivet, men om detta syfte fungerar i praktiken är svårt att säga om man ser till att nästan 50 procent återfaller i brott efter ett fängelsestraff i Sverige. Utifrån tendensen att frånga fängelsestraff kan man hävda att Sveriges system, generellt sett alltmer rör sig från ett institutionellt kontrollerande system mot ett strukturbenäget samhälle med fokus på individers utveckling, i form av social välfärd.

Om man sedan ser till Norges system, där tendensen går mot att i allt större utsträckning döma till fängelsestraff kan en motsatt trend i förhållande till Sverige identifieras. Det försvar som i många sammanhang används för att i stor utsträckning använda sig av fängelsestraff är hämndmotivet, att straffet ska stå i proportion till brottet och att offren ska bli nöjda med domen. Dock kan en argumentation föras kring att hämndmotivet inte är ett tillräckligt starkt motiv för att hålla sig till ett gammalt system, när allt fler straffåtgärder identifieras som är både mer kostnadseffektiva och som innebär en enklare väg tillbaka till i samhället. Utifrån fängelseperspektivet är Norge kvar i ett relativt institutionsbaserat tankesätt där kontroll är i fokus.

Tittar man istället på Norge och Sveriges åtgärder innan och efter fängelse, är bilden som ges att Norge har kommit längre vad gäller återintegrering i samhället där landet satsar stort. Uppfattningen som råder i media rent generellt, är att Norge har ett "mjukare" system för att få tillbaka människor till fungerande samhällsmedborgare. Här blir det dock svårare att urskilja markanta skiljelinjer mellan länderna. Båda länderna har i sina strukturer tendenser åt båda håll. Däremot kan man i ett historiskt perspektiv se en allt tydligare tendens att mer resurser läggs på brottsprevention och insatser för frisläppta personer.

Psykiatriska undersökningar hör mer till den sociala välfärden då tanken bakom denna preventiva åtgärd är att främja ett bättre mående hos kriminella. Samtidigt är det en form av kontroll, då en del av målet med insatsen är att skydda samhället från människor som mår för psykiskt dåligt för att klara av att leva ett fungerande liv i samhället. Båda länderna använder sig av denna åtgärd i ungefär lika stor utsträckning, så här kan igen skillnad identifieras kring tendenser i länderna kring kontroll och social välfärd.

Medling kan uttryckas som ett sätt att släppa kontrollen av de som begått mindre kriminella handlingar. Istället är en del av målet med denna insats att främja den sociala välfärden då tanken med det är att en person dels ska inse hur brottet påverkar en annan människa, men också ges en chans att komma tillbaka till samhället snabbt. Här är Norge långt före Sverige i utvecklingen av denna preventiva åtgärd.

Fängelse hör till en kontrollerande brottsprevention, då det går ut på att samhället kan inskränka en persons frihet och därigenom har full kontroll över personens agerande. Om man jämför länderna har Norge en större andel personer i fängelse och har under de senaste åren ökat antalet personer som döms till fängelse. I Sverige kan en motsatt trend identifieras där allt mindre personer döms till fängelse och allt fler döms till ett frivårdsstraff.

Brottstyp är inte möjlig att applicera inom ramen för Sahlins brottspreventiva modell då den inte går ut på varken kontroll eller social välfärd, då det är ett verktyg som hör till ramen för fängelsesystem.

Riskfaktorer faller inom ramen för prevention inom social välfärd. Syftet med ett främjande inom dessa områden handlar om att gynna en persons möjligheter. Vid en jämförelse mellan länderna verkar Norge lyckas bättre än Sverige inom detta område och satsar till synes mer på exempelvis bostäder till personer som blivit frisläppta.

Villkorlig frigivning kan illustreras som ett sätt att släppa kontrollen och belöna de som sköter sig i fängelset, som en form av morot för gott uppförande. Båda länderna har samma system inom detta område som faller under social välfärd.

För att summera dessa iakttagelser har båda länderna en blandning av preventionsarbete som både främjar kontroll och social välfärd i samhället. Trots att Norge är det land som dömer flest personer proportionellt sett till fängelse, är det också det land av dem två som satsar mest på medling och de olika riskfaktorerna. Om man ser till de senaste utvecklingstendenserna kan man utifrån Sahlins preventionsmodell hävda att Sverige går allt mer från ett kontrollerande samhälle, till ett främjande av social välfärd. Norge rör sig även i många avseenden mot social välfärd, dock med motsättningen att antalet fängelsestraff ökar. Denna analys bidrar med en förståelse kring ländernas utveckling och arbetssätt när det kommer till arbetet återfall. Det skulle också vid en mer djupgående analys kunna klargöra vilket väg som är det bästa att följa för att minska återfall, kontroll eller social välfärd. Då skulle det krävas fler förklaringsfaktorer som tydligt kan förankras som antingen en kontrollerande eller gynnande för social välfärd. I den genomförda analysen har ett första steg tagits vad gäller att applicera Sahlins preventionsmodell.

8. Slutsatser:

Målet med denna uppsats var att identifiera skillnader i Norge och Sveriges preventiva åtgärder som kan förklara varför återfallsfrekvensen mellan dessa länder skiljer sig åt, med drygt 20 procent. Sett till de sex förklaringsfaktorerna som inkluderades i uppsatsen har olika starka samband med återfall efter fängelse kunnat identifieras i Sverige och Norge.

Om man ser tillbaka på de tidigare fyra hypoteserna visade sig en stämning ganska väl överens med de framkomna resultaten. Den första hypotesen, att den psykologiska aspekten kring att välmående är av stor vikt, visade den tidigare forskningen att så är fallet. Dock gick det inte att identifiera en skillnad mellan länderna gällande välmående, kopplat till återfall efter fängelse, vilket innebär att det inte går att hävda att hypotesen har en påverkande effekt på skillnaden i antalet återfall efter fängelse mellan Sverige och Norge. Inte heller hypotesen kring att riskfaktorer har en påverkan gick att bevisa, då en tydlig skillnad inte gick att identifiera mellan ländernas system. Hypotesen kring att skillnaden skulle bero på olika system gällande villkorlig frigivning kunde snabbt avfärdas, då länderna i det fallet använder sig av samma system.

Däremot visade sig den fjärde hypotesen ha ett relevant förklaringsvärde gällande skillnaden i återfallsstatistik mellan Sverige och Norge. Detta då skillnaden i ländernas fängelsesystem som tidigare diskuterats har en effekt på statistiken.

För att se tillbaka på Andrews och Bontas åtta kriminologiska risk- och behovsfaktorer, visade de som inkluderades i denna studie, (riskfaktorer) ha ett relevant förklaringsvärde generellt sätt. Dock gick inte tillräckligt tydliga skillnader mellan Sverige och Norge att identifiera, för att hävda att dessa hade betydelse för diskrepansen i återfallstatistiken.

De mest framträdande iakttagelserna som kan användas till att förklara den statistiska skillnaden mellan länderna är att Norge har en större tendens att döma människor till fängelse. I och med detta är det även många lågrisksåterfallsförbrytare som sitter i fängelse, vilket bland annat professor Kristoffersen hävdar är gynnsamt för återfallsstatistiken. Det innebär också att Norge statistiskt sett har ett högre antal personer i fängelse utifrån blandade brottstyper och allvarlighetsgrad, vilket också ökar sannolikheten för ett lägre antal återfallsförbrytare.

En annan skillnad som kan identifieras mellan länderna är att Norge har lägre grad av arbetslöshet än Sverige. Sysselsättning har visat sig vara viktigt för att minska återfall och i Norges fall kan en lägre arbetslöshet identifieras. Detta kan innebära att den utsatthet som det är att inte ha ett jobb med inkomst, inte blir lika central. I Sverige är istället arbetslösheten relativt hög jämfört med Norge, vilket också många gånger leder till ökad desperation hos människor som behöver få tag på pengar, vilket sannolikt ger utslag i brottsstatistiken.

Vad gäller övriga faktorer, psykiatrisk undersökning, medling och fängelseprogram så har det visat sig vara svårt att identifiera några större skillnader mellan länderna. Detta gör det svårt att använda dessa förklaringsfaktorer för att identifiera varför Norge har drygt 20 procent lägre antal återfall efter fängelse än Sverige .

8.1 Vidare forskning:

Inför framtida forskning skulle ett bredare perspektiv vara intressant att applicera. Att analysera fler länder för att se om samma tendenser finns i andra länder. Det skulle också ge en bättre tyngd till de förklaringsfaktorer som använts i uppsatsen om de kunde appliceras på olika länder. Då skulle man se om liknande mönster finns i länder med hög, respektive låg andel återfall efter fängelse.

Det vore också intressant att studera förklaringsfaktorerna närmare genom att ta fram mer statistik. Det skulle här kunna vara användbart att använda sig av SPSS (ett statistiskt uträkningssystem) och räkna ut i vilken grad olika förklaringsfaktorer påverkar återfall efter fängelse.

Att undersöka hur medling påverkar antalet återfall och kriminella tendenser generellt vore också en intressant aspekt att studera närmare. Den forskning som hittills har gjort ser positiva effekter av medling och det är en förklaringsfaktor som kan påverka statistiken kring återfall positivt.

Ett annat område där mer forskning skulle kunna generera en bredare bild av vad som generellt är de bästa preventiva metoderna för att minska återfall efter fängelse, är att sätta in förklaringsfaktorer i ett analyschema baserat på Sahlins preventionsmodell. Därefter kan man förhoppningsvis utläsa om det är de preventiva åtgärder som har mest fokus på kontroll eller på social välfärd som har bäst effekt på återfall i kriminalitet efter fängelse.

Slutligen skulle det vara intressant att applicera ett perspektiv gällande återfall genom att inkludera återfall vad gäller alla brottspåföljder, inte bara efter fängelse. Detta skulle kunna ge en mer korrekt bild av hur återfallsstatistiken egentligen ser ut i samhället. I och med Sveriges minskning av domar till fängelsestraff och ökning av domar till frivårdsstraff, skulle en undersökning med detta fokus kunna resultera i positivare statistik.

8.2 Avslutande diskussion:

Både Norge och Sverige står inför stora utmaningar med hänvisning till målet att reducera återfallstatistiken efter fängelse. Givet den tidigare forskningen som redovisats och de resultaten som framkommit är inte hela sanningen att Norges preventionssystem är bättre än Sveriges. Det handlar också om skillnaderna i utformningen. Detta gör att en adekvat frågeställning blir om det är den statistiska minskningen som är eftersträvningvärd? Eller om det är den reella skillnaden som samhället kan uppnå när alternativ till fängelse används allt mer? Något som indirekt leder till högre återfallsstatistik, då antalet interner minskar.

Politiker och organisationer är ofta benägna att använda sig av statistik när siffrorna är gynnande. Det speglar dock bara delar av sanningen som är mer komplex än den yta gemeneman tar del av i det offentliga utrymmet. Att Norge känner stolthet över sin låga återfallstatistik är ju inte felaktigt i sig, men mycket mer döljer sig under ytan. Faktorer som kan användas för att föra en argumentation kring att området är alldeles för obeprövat, för att hävda att sanningar kan illustreras genom den existerande statistiken.

Det är lätt att hävda att Sverige borde göra mer för att minska återfallen i kriminalitet efter fängelse, men kanske är landet på rätt väg. Att gå över till mer frivårdsstraff kan längre fram resultera i lättare återintegrering i samhället. Det skulle också kunna innebära att det sett till alla straffpåföljder sker mindre återfall i brottslighet generellt sett i Sverige, än i Norge.

Resultatet i denna uppsats bidrar med en ökad förståelse kring varför det finns en skillnad i återfallstatistiken efter fängelse mellan Norge och Sverige. Det ger också en inblick i ländernas olika system och förhållningssätt till hur man försöker minska antalet återfall. Ett bidrag som förhoppningsvis, dels ger nytt liv till diskursen som hävdar att Norges preventionsåtgärder är bättre än Sveriges, med hänvisning till statistiken. Dels inspirerar till vidare forskning inom området som på ett mer utvecklat sett ser till hur förklaringsmetoder, straffsystem och återfall generellt sett efter straffpåföljd, bidrar till att påverka tolkningen av återfallsstatistiken.

9. Referenser:

Alnæs, Ø. (2005). *Fengsel – forbryterskole eller rehabiliteringsanstalt? Slik de innsatte opplever det.* (Mastersavhandling) Oslo: Institution för kriminologi och rättssociologi.
Tillgänglig: <file:///C:/Users/isold/Downloads/smaskrift0106.pdf>

Andrews, D., & Bonta, J. (2007) *Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation.* ISBN No.: 978-0-662-05049-0

Andrews, D.A., & Bonta, J. (2010) *Risk and Criminogenic Need.* I *The Psychology of Criminal Conduct* (5th Edition ed.). New Providence, NJ: Matthew Bender & Company, Inc., LexisNexis Group

Brottsförebyggande rådet.(2006). *Medling – ett sätt att hantera konflikter.* Hämtad 2016-04-22, från: <https://www.bra.se/bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2006-05-15-medling---ett-satt-att-hantera-konflikter.html>

Brottsförebyggande rådet. (2009). *Sysselsättning under och efter fängelsestraff.* Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebygganderådet. (2012). *Återfall i brott.* Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Den rettsmedisinske kommisjon. (2015). *Årsrapport 2015.* Oslo: den rettsmedisinske kommisjon.

Det kongelige justis- og politidepartement. (2006). *St.meld. nr. 20 (2005-2006)*
Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrytalar. Oslo: justis- og politidepartement.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Visby: Nordstedts Juridik AB.

Fazel, S., & Wolf, A. (2015) *A systematic review of criminal recidivism rates worldwide: current difficulties and best recommendations for best practice*.
DOI:10.1371/journal.pone.0130390

Kriminalomsorgen. (2016). *Programvirksomhet*. Hämtad 2016-04-02, från:
<http://www.kriminalomsorgen.no/programvirksomhet.237975.no.html>

Kriminalvården (2014). *Kriminalvårdens redovisning om återfall*. Norrköping: Kriminalvården.

Kriminalvården. (2015). *Årsredovisning 2015*. Norrköping: Kriminalvården

Kriminalvården. (2016). *Kriminalvårdens uppdrag*. Hämtad 2016-04-13, från
<https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/kriminalvardens-uppdrag/>

Kristoffersen, R (red.) (2010). *Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. 2004 – 2008*. *Krus Report 1/2010*. Oslo: Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS

Kristoffersen, R. (2013). *Relapse study in the correctional services of the Nordic countries. Key results and perspectives*. *Eurovista*, 2(3), 168-176.

Kristoffersen, R (red.) (2014). *Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2009 – 2013*. KRUS Report 1/2014. Oslo: Correctional Service of Norway Staff Academy

Kristoffersen, R. (2016). *Correctional Statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2010 – 2014*. Lillestrøm: Kriminalomsorgen

Ouss, A.(2013). What works in reducing re-offending? I J. Cook, P., Machain, S., Marie, O., & Mastrobuoni, G (Ed.), *What reduces offending?* (s. 93-129) Massachusetts: The MIT press

Persson, A. (2012, 8 oktober). Få sexbrottslingar psykundersöks – ”påverkar naturligtvis återfallsrisken”. *Dagens juridik*. Hämtad från <http://www.dagensjuridik.se/2012/10/fa-sexbrottslingar-psykundersoks-paverkar-naturligtvis-aterfallsrisken>

Regeringen. (2016). *Kommittédirektiv, villkorlig frigivning. Dir: 2016:28*. Stockholm: justitiedepartementet

Regjeringen. (2007). *Utdanning i alle fengsler*. Hämtad 2016-03-28, från: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utdanning-i-alle-fengsler/id473203/>

Regjeringen. (2016). *Tilbakeføring og forebygging*. Hämtad 2016-02-28, från: <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalomsorg/innsikt/tilbakeforing-og-forebygging/id2350865/>

Rättsmedicinalverket. (2015). *Årsredovisning 2015*. Stockholm: rättsmedicinalverket

Sahlin, I. (1999). Preventionens innebörd och tillämpningar. *Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift*, 16(4-5), 231-249.

Statistiska centralbyrån. (2016). *Hitta statistik*. Hämtad 2016-04-02, från http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/

Statistisk sentralbyrå. (2016). *Statistikk*. Hämtad 2016-04-02, från <https://www.ssb.no/>

Von Hofer, Hanns (red.). (1997). *Nordic criminal statistics 1950-1995*. Stockholm: Kriminologiska institutionen

Appendix 1, definitioner:

Arbetslöshet: Definieras enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU): "Personer som var utan arbete under referensveckan men som sökt arbete under de senaste fyra veckorna (referensveckan och tre veckor bakåt) och kunde arbeta referensveckan eller börja inom 14 dagar från referensveckans slut. Arbetslösa omfattar även personer som har fått ett arbete som börjar inom tre månader, förutsatt att de skulle ha kunnat arbeta referensveckan eller börja inom 14 dagar från referensveckans slut." (Statistiska Centralbyrån 2016)

Sysselsättning: Definieras enligt AKU: "Personer som under en viss vecka (referensveckan) utförde något arbete (minst en timme), antingen som avlönade arbetstagare, som egna företagare (inklusive fria yrkesutövare) eller oavlönade medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan medlem av samma hushåll (=sysselsatta, i arbete)." (Statistiska Centralbyrån, 2016)

Utbildningsnivå: När en person har bevis på fullföljd utbildning från antingen: högstadietutbildning, gymnasietutbildning eller högskoleutbildning.

Psykiatrisk undersökning: När internen har genomgått någon form av psykiatrisk undersökning. Det kan vara en liten sinnesundersökning, en rättspsykiatrisk undersökning eller en riskbedömning.

Villkorlig frigivning: "När du avtjänat två tredjedelar av ditt fängelsestraff ska du bli villkorligt frigiven, om det inte finns synnerliga skäl. Efter frigivningen har du en prøvotid som motsvarar det som återstår av straffet, minst ett år." (Kriminalvården 2016)

Fängelse: "Fängelse är samhällets sätt att straffa den som begår ett allvarligt brott. Den som dömts till fängelse förlorar sin frihet under en tid." (Kriminalvården 2016)

Fängelseprogram: Olika åtgärdsprogram som erbjuds inom ramen för fängelsevården. Det krävs en motiverad intern som kommer att vara internerad under tillräckligt lång tid. (Kriminalvården 2016)